

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

4 juli 2018

WETSVOORSTEL

**betreffende de vrijwillige
zwangerschapsafbreking**

(ingediend door de heer David Clarinval
en de dames Carina Van Cauter,
Valerie Van Peel en Els Van Hoof)

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

4 juillet 2018

PROPOSITION DE LOI

**relative à l'interruption volontaire
de grossesse**

(déposée par M. David Clarinval
et Mmes Carina Van Cauter,
Valerie Van Peel et Els Van Hoof)

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	:	centre démocrate Humaniste
VB	:	Vlaams Belang
PTB-GO!	:	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture
DéFI	:	Démocrate Fédéraliste Indépendant
PP	:	Parti Populaire
Vuye&Wouters	:	Vuye&Wouters

<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties:</i>		<i>Abréviations dans la numérotation des publications:</i>	
DOC 54 0000/000:	Parlementair document van de 54 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer	DOC 54 0000/000:	Document parlementaire de la 54 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA:	Questions et Réponses écrites
CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag	CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral
CRABV:	Beknopt Verslag	CRABV:	Compte Rendu Analytique
CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)	CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
PLEN:	Plenum	PLEN:	Séance plénière
COM:	Commissievergadering	COM:	Réunion de commission
MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)	MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>		<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>	
Bestellingen: Natieplein 2 1008 Brussel Tel. : 02/ 549 81 60 Fax : 02/549 82 74 www.dekamer.be e-mail : publicaties@dekamer.be		Commandes: Place de la Nation 2 1008 Bruxelles Tél. : 02/ 549 81 60 Fax : 02/549 82 74 www.lachambre.be courriel : publications@lachambre.be	
De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier		Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC	

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

In een zeer grote meerderheid van de Europese landen is VZA legaal onder heel uiteenlopende voorwaarden. Abortus mag er in de eerste weken of na meer dan 20 weken worden uitgevoerd. In andere landen, die minder talrijk zijn, is abortus niet toegestaan, of onder strikte voorwaarden, zoals in Malta, Polen, Cyprus, Andorra of Ierland.

Op EU-niveau varieert de toegestane VZA-duur van 10 weken (in 24,3 % van de Europese landen) tot 12 weken (56 %), 14 weken (10 %), zelfs 16 weken in Zweden en zelfs tot 24 weken in het Verenigd Koninkrijk (exclusief Noord-Ierland) en Nederland. Denemarken, Nederland, Luxemburg en Frankrijk hebben VZA uit het strafrecht gehaald.

Abortus onder bepaalde voorwaarden is door de Belgische wet toegestaan sinds 3 april 1990. Het is gedeeltelijk gedepenaliseerd: VGA blijft ingeschreven in het Strafwetboek als een misdrijf “tegen de gezinsorde en de openbare zedelijkheid”, tenzij aan verschillende voorwaarden is voldaan. De handeling is strikt gereguleerd.

Jaarlijks worden gemiddeld ongeveer 20 000 abortussen uitgevoerd in centra voor gezinsplanning (meer dan 80 % van de gevallen) of in ziekenhuizen. Elke dag breken 55 vrouwen die in ons land verblijven hun zwangerschap af vóór de periode van 12 weken die door de wet van 3 april 1990 is vastgelegd.

Talrijke internationale en regionale mensenrechtinstrumenten hebben bevestigd dat het waarborgen van de rechten van de vrouw de toegang tot veilige en kwalitatief goede abortusdiensten en -zorg vereist, daarin begrepen het Verdrag van 1979 inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen¹, het Verdrag van Belém do Pará en het Protocol van Maputo van 2005.

Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten zijn fundamenteel verbonden met vele andere mensenrechten, zoals de Commissie voor Economische, Sociale en Culturele Rechten van de VN onlangs in herinnering heeft gebracht². Zoals de WHO heeft

¹ Resolutie 34/180 van 18 december 1979.

² <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=17168&LangID=E>.

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Dans une très large majeure partie des États européens, l'IVG est légale selon des conditions pouvant varier très fortement. L'avortement peut y être pratiqué dans les premières semaines ou jusqu'à plus de 20 semaines. D'autres pays, plus rares, n'autorisent pas l'avortement, ou sous de strictes conditions, comme à Malte, en Pologne, à Chypre, Andorre ou en Irlande.

À l'échelle de l'UE, le délai pendant lequel l'IVG est autorisée varie de 10 semaines (dans 24,3 % des pays européens), à 12 semaines (56 %), 14 semaines (10 %), voire 16 semaines en Suède et même jusqu'à 24 au Royaume-Uni (hors Irlande du Nord) et aux Pays-Bas. Le Danemark, les Pays-Bas, le Luxembourg, la France ont dépénalisé l'IVG.

L'avortement dans certaines conditions est autorisé par la loi belge depuis le 3 avril 1990. Il a été partiellement dépénalisé: l'IVG reste inscrite dans le Code pénal comme un délit “contre l'ordre des familles et la morale publique”, sauf exception si plusieurs conditions sont rencontrées. L'acte est strictement encadré.

Environ 20 000 avortements sont en moyenne pratiqués chaque année dans des centres de planning familial (plus de 80 % des cas) ou dans des hôpitaux. Chaque jour, 55 femmes résidant dans notre pays interrompent leur grossesse avant le délai de 12 semaines fixé par la loi du 3 avril 1990.

De très nombreux instruments internationaux et régionaux relatifs aux droits de l'homme ont affirmé que la garantie des droits des femmes exige l'accès aux services et aux soins sûrs et de qualité d'avortement et de post-avortement, y compris la Convention sur l'élimination de toutes les formes de discrimination à l'égard des femmes de 1979¹, la Convention de Belém do Pará et le Protocole de Maputo de 2005.

La santé et les droits sexuels et reproductifs sont fondamentalement liés à la jouissance de nombreux autres droits de l'homme, comme cela a été rappelé récemment par le Comité des droits économiques, sociaux et culturels de l'ONU². Comme l'a indiqué l'OMS,

¹ Résolution 34/180 du 18 décembre 1979.

² <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=17168&LangID=E>.

aangegeven, leiden zeer restrictieve abortuswetten niet tot lagere abortuscijfers³.

De Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa heeft ook verklaard dat “het legale karakter van abortus geen invloed heeft op de behoefte van een vrouw aan abortus, maar alleen op haar toegang tot veilige abortus⁴. Zoals de Raad van Europa opmerkt, leidt een verbod op abortus niet tot een vermindering van het aantal abortussen: het leidt alleen maar tot clandestiene, traumatische abortussen en draagt bij tot een toename van de moedersterfte⁵. De Raad van Europa heeft overigens een passage aan veilige abortus in Europa gewijd in zijn resolutie 1607 in 2008: “Toegang tot veilige en legale abortus in Europa⁶. In deze resolutie stelt de Raad duidelijk dat “*ieder mens, in het bijzonder vrouwen, recht heeft op de eerbiediging van zijn lichamelijke integriteit en op de vrije beschikking over zijn lichaam. In dit verband moet de uiteindelijke keuze om al dan niet een abortus te laten uitvoeren bij de vrouw liggen, die over de middelen moet beschikken om dit recht effectief uit te oefenen.*”.

Ons wetsvoorstel beoogt de huidige artikelen van het Strafwetboek die betrekking hebben op de vrijwillige abortus in te trekken en om te zetten naar een bijzonderewet. De gedachte achter dit voorstel is dat abortus niet langer valt onder “*misdrijven tegen de gezinsorde en de openbare zedelijkheid*”, maar onder de bescherming van de persoon. Abortus mag niet langer worden beschouwd als een “*misdrijf behoudens uitzondering*”.

Wat de in artikel 2, derde lid bedoelde uitzondering betreft, volstaat het dat de arts in het medisch dossier, waar ook de verklaring van de vrouw moet worden bijgevoegd, de dringende medische redenen, uitdrukkelijk aangeeft die de niet-naleving van deze termijn rechtvaardigt.

Het wetsvoorstel voorziet eveneens in een bestrafing van de persoon die fysiek probeert een vrouw de toegang tot een zorginstelling die zwangerschapsafbrekingen uitvoert te verhinderen.

³ <https://www.guttmacher.org/fact-sheet/induced-abortion-worldwide>.

⁴ <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-FR.asp?fileid=17638&lang=FR>.

⁵ <https://www.coe.int/fr/web/commissioner/-/protect-women-s-sexual-and-reproductive-health-and-rights>.

⁶ <https://www.coe.int/fr/web/commissioner/-/protect-women-s-sexual-and-reproductive-health-and-rights>.

des lois très restrictives en matière d’avortement ne se traduisent pas par des taux d’avortement plus faibles³.

L’Assemblée parlementaire du Conseil de l’Europe a également indiqué que “la légalité de l’avortement n’a pas d’effet sur le besoin de la femme de recourir à l’avortement, mais seulement sur l’accès pour celle-ci à un avortement sans risque⁴. Comme le précise le Conseil de l’Europe, interdire l’avortement n’aboutit pas à réduire le nombre d’avortements: cela mène seulement à des avortements clandestins, plus traumatisants, et contribue à l’augmentation de la mortalité maternelle⁵. Le Conseil de l’Europe a d’ailleurs consacré une résolution à l’avortement sans risque en Europe dans sa résolution 1607 en 2008: “Accès à un avortement sans risque et légal en Europe⁶. Dans cette résolution, le Conseil stipule clairement le droit de “*tout être humain, en particulier des femmes, au respect de son intégrité physique et à la libre disposition de son corps. Dans ce contexte, le choix ultime d’avoir recours ou non à un avortement devrait revenir à la femme, qui devrait disposer des moyens d’exercer ce droit de manière effective.*”.

Notre proposition de loi vise à abroger les articles actuels du Code pénal qui concernent l’avortement volontaire et à les transférer dans une loi spécifique. L’idée qui sous-tend cette proposition est que l’avortement ne doit plus relever des “*crimes contre l’ordre des familles et la morale publique*” mais de la protection de la personne. L’avortement ne doit plus être considéré comme une “*infraction sauf exception*”.

En ce qui concerne l’exception visée à l’article 2, alinéa 3, il suffit que le médecin indique explicitement dans le dossier médical, qui doit également contenir la déclaration de la femme, la raison médicale urgente qui justifie le non-respect de ce délai.

La proposition de loi prévoit également de sanctionner la personne qui tente physiquement d’empêcher une femme d’accéder à un établissement de soins pratiquant des interruptions volontaires de grossesse.

David CLARINVAL (MR)
Carina VAN CAUTER (Open Vld)
Valerie VAN PEEL (N-VA)
Els VAN HOOFF (CD&V)

³ <https://www.guttmacher.org/fact-sheet/induced-abortion-worldwide>.

⁴ <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-FR.asp?fileid=17638&lang=FR>.

⁵ <https://www.coe.int/fr/web/commissioner/-/protect-women-s-sexual-and-reproductive-health-and-rights>.

⁶ <https://www.coe.int/fr/web/commissioner/-/protect-women-s-sexual-and-reproductive-health-and-rights>.

WETSVOORSTEL**HOOFDSTUK 1****Inleidende bepaling****Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

HOOFDSTUK 2**Voorwaarden en procedure****Artikel 2**

De zwangere vrouw mag een arts verzoeken om haar zwangerschap af te breken onder de volgende voorwaarden:

1° De afbreking moet:

a) onverminderd punt 3°, plaatsvinden voor het einde van de twaalfde week na de bevruchting;

b) onder medisch verantwoorde omstandigheden door een arts worden verricht in een instelling voor gezondheidszorg waaraan een voorlichtingsdienst is verbonden die de zwangere vrouw opvangt en haar omstandig inlicht inzonderheid over de rechten, de bijstand en de voordelen, bij wet en decreet gewaarborgd aan de gezinnen, aan de al dan niet gehuwde moeders en hun kinderen, alsook over de mogelijkheden om het kind dat geboren zal worden te laten adopteren; en die, op verzoek van de arts of van de vrouw, haar hulp en raad geeft over de middelen waarop zij een beroep zal kunnen doen voor de oplossing van de psychologische en maatschappelijke problemen welke door haar toestand zijn ontstaan.

2° De arts tot wie een vrouw zich wendt om haar zwangerschap te laten afbreken, moet:

a) de vrouw inlichten over de onmiddellijke of toekomstige medische risico's waaraan zij zich blootstelt door het afbreken van de zwangerschap;

b) de verschillende opvangmogelijkheden voor het kind dat geboren zal worden in herinnering brengen en, in voorkomend geval, een beroep doen op het personeel van de dienst bedoeld in het 1°, b), van dit artikel om de daar bepaalde hulp en raad te geven;

PROPOSITION DE LOI**CHAPITRE 1ER****Disposition Introductive****Article 1er**

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

CHAPITRE 2**Conditions et procédure****Article 2**

La femme enceinte peut demander à un médecin d'interrompre sa grossesse dans les conditions suivantes:

1° L'interruption doit:

a) sans préjudice du point 3°, intervenir avant la fin de la douzième semaine de la conception;

b) être pratiquée, dans de bonnes conditions médicales, par un médecin, dans un établissement de soins où existe un service d'information qui accueillera la femme enceinte et lui donnera des informations circonstanciées, notamment sur les droits, aides et avantages garantis par la loi et les décrets aux familles, aux mères célibataires ou non, et à leurs enfants, ainsi que sur les possibilités offertes par l'adoption de l'enfant à naître et qui, à la demande soit du médecin soit de la femme, accordera à celle-ci une assistance et des conseils sur les moyens auxquels elle pourra avoir recours pour résoudre les problèmes psychologiques et sociaux posés par sa situation.

2° Le médecin sollicité par une femme en vue d'interrompre sa grossesse doit:

a) informer celle-ci des risques médicaux actuels ou futurs qu'elle encourt à raison de l'interruption de grossesse;

b) rappeler les diverses possibilités d'accueil de l'enfant à naître et faire appel, le cas échéant, au personnel du service visé au 1°, b), du présent article pour accorder l'assistance et donner les conseils qui y sont visés;

c) zich vergewissen van de vaste wil van de vrouw om haar zwangerschap te laten afbreken. De appreciatie over de vaste wil van de zwangere vrouw, op basis waarvan de arts aanvaardt de ingreep uit te voeren, kan niet meer worden aangevochten indien is voldaan aan de in dit artikel bepaalde voorwaarden.

3° De arts kan de zwangerschapsafbreking niet eerder verrichten dan 6 dagen na de eerste raadpleging, behoudens indien er voor de vrouw een dringende medische reden bestaat om de zwangerschapsafbreking te bespoedigen. Indien de eerste raadpleging plaatsvindt minder dan 6 dagen voor het einde van de termijn bedoeld in 1°, wordt de termijn bedoeld in 1° verlengd prorata het aantal niet verstreken dagen van de termijn van 6 dagen.

De ingreep kan pas worden uitgevoerd nadat de vrouw, de dag van de ingreep, schriftelijk te kennen heeft gegeven dat ze vastbesloten is de ingreep te ondergaan. Deze verklaring moet bij het medisch dossier worden gevoegd.

4° Na de termijn van twaalf weken kan de zwangerschap onder de voorwaarden bepaald onder het 1°, b), het 2° en het 3° slechts worden afgebroken, indien het voltooiën van de zwangerschap een ernstig gevaar inhoudt voor de gezondheid van de vrouw of indien vaststaat dat het kind dat geboren zal worden, zal lijden aan een uiterst zware kwaal die als ongeneeslijk wordt erkend op het ogenblik van de diagnose. In dat geval moet de arts tot wie de vrouw zich heeft gewend, de medewerking vragen van een tweede arts, wiens advies bij het dossier moet worden gevoegd.

5° De arts of een andere bevoegde persoon van de instelling voor gezondheidszorg waar de ingreep is verricht, moet aan de vrouw de nodige voorlichting verstrekken inzake contraceptiva.

6° Geen arts, geen verpleger of verpleegster, geen lid van het paramedisch personeel kan gedwongen worden medewerking te verlenen aan een zwangerschapsafbreking. De aangezochte arts is gehouden de vrouw bij haar eerste bezoek in kennis te stellen van zijn weigering. Hij zal tevens de contactgegevens vermelden van een andere arts, een centrum voor zwangerschapsafbreking en/of een ziekenhuisdienst waar ze terecht kan met een nieuw verzoek tot zwangerschapsafbreking. De arts die de vrijwillige afbreking weigert uit te voeren, stuurt het medisch dossier door naar de nieuwe arts die de vrouw raadpleegt.

c) s'assurer de la détermination de la femme à faire pratiquer une interruption de grossesse. L'appréciation de la détermination de la femme enceinte qui conduit le médecin à accepter d'intervenir, est souveraine lorsque les conditions prévues au présent article sont respectées.

3° Le médecin ne pourra au plus tôt, pratiquer l'interruption de grossesse que 6 jours après la première consultation prévue, sauf s'il existe une raison médicale urgente pour la femme enceinte d'avancer l'interruption de grossesse. Si cette première consultation intervient moins de 6 jours avant l'échéance du délai visé au 1°, le délai visé au 1° est prolongé au prorata du nombre de jours non écoulés du délai de 6 jours.

L'intervention ne pourra avoir lieu qu'après que l'intéressée a exprimé par écrit, le jour de l'intervention, sa détermination à y faire procéder. Cette déclaration sera versée au dossier médical.

4° Au-delà du délai de douze semaines, sous les conditions prévues aux 1°, b), 2° et 3°, l'interruption volontaire de grossesse ne pourra être pratiquée que lorsque la poursuite de la grossesse met en péril grave la santé de la femme ou lorsqu'il est certain que l'enfant à naître sera atteint d'une affection d'une particulière gravité et reconnue comme incurable au moment du diagnostic. Dans ce cas, le médecin sollicité s'assurera le concours d'un deuxième médecin, dont l'avis sera joint au dossier.

5° Le médecin ou toute autre personne qualifiée de l'établissement de soins où l'intervention a été pratiquée, doit assurer l'information de la femme en matière de contraception.

6° Aucun médecin, aucun infirmier ou infirmière, aucun auxiliaire médical n'est tenu de concourir à une interruption de grossesse. Le médecin sollicité est tenu d'informer l'intéressée, dès la première visite, de son refus d'intervention. Il indiquera également les coordonnées d'un autre médecin, centre d'interruption de grossesse et/ou service hospitalier qu'elle peut solliciter pour une nouvelle demande d'interruption de grossesse. Le médecin qui refuse l'interruption volontaire transmet le dossier médical au nouveau médecin consulté par la femme.

HOOFDSTUK 3

Strafbepalingen

Artikel 3

§ 1. Hij die een vruchtafdrijving veroorzaakt bij een vrouw die daarmee heeft toegestemd, buiten de voorwaarden gesteld in artikel 2, wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie maanden tot een jaar en tot een geldboete van honderd euro tot vijfhonderd euro.

§ 2. Hij die probeert te verhinderen dat een vrouw vrije toegang heeft tot een zorginstelling die zwangerschapsafbrekingen uitvoert, wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie maanden tot een jaar en tot een geldboete van honderd euro tot vijfhonderd euro.

§ 3. De vrouw die opzettelijk een vruchtafdrijving laat verrichten buiten de voorwaarden gesteld in artikel 2, wordt gestraft met een gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met een geldboete van vijftig euro tot tweehonderd euro.

§ 4. Wanneer de middelen, gebruikt met het oogmerk om vruchtafdrijving te verwekken, de dood tot gevolg hebben, wordt hij die ze met dat oogmerk heeft aangewend of aangewezen, veroordeeld tot opsluiting van vijf jaar tot tien jaar indien de vrouw daarin weliswaar heeft toegestemd doch de ingreep werd verricht buiten de voorwaarden gesteld in artikel 2.

§ 5. De algemene bepalingen van het Strafwetboek zijn van toepassing op dit artikel.

Artikel 4

De artikelen 350 en 351 van het Strafwetboek worden opgeheven.

Artikel 5

Artikel 352 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt: "Wanneer de middelen, gebruikt met het oogmerk om vruchtafdrijving te verwekken bij een vrouw die er niet in heeft toegestemd, de dood tot gevolg hebben, wordt hij die ze met dat oogmerk heeft aangewend of aangewezen, veroordeeld tot opsluiting van tien tot vijftien jaar."

CHAPITRE 3

Dispositions pénales

Article 3

§ 1er. Celui qui aura fait avorter une femme qui y a consenti en dehors des conditions prévues à l'article 2 sera condamné à un emprisonnement de trois mois à un an et à une amende de cent euros à cinq cents euros.

§ 2. Celui qui tente d'empêcher une femme d'accéder librement à un établissement de soins pratiquant des interruptions volontaires de grossesse sera condamné à un emprisonnement de trois mois à un an et à une amende de cent euros à cinq cents euros.

§ 3. La femme qui, volontairement, aura fait pratiquer un avortement en dehors des conditions prévues à l'article 2 sera punie d'un emprisonnement d'un mois à un an et d'une amende de cinquante euros à deux cents euros.

§ 4. Lorsque les moyens employés dans le but de faire avorter la femme auront causé la mort, celui qui les aura administrés ou indiqués dans ce but sera condamné à la réclusion de cinq ans à dix ans, si la femme a consenti à l'avortement, mais que l'intervention a été pratiquée en dehors des conditions définies à l'article 2.

§ 5. Les dispositions générales du Code pénal sont applicables au présent article.

Article 4

Les articles 350 et 351 du Code pénal sont abrogés.

Article 5

L'article 352 du même Code est remplacé par: "Lorsque les moyens employés dans le but de faire avorter la femme qui n'y a pas consenti auront causé la mort, celui qui les aura administrés ou indiqués dans ce but sera condamné à la réclusion de dix ans à quinze ans."

Artikel 6

In artikel 383 van hetzelfde Wetboek worden de laatste twee leden opgeheven.

4 juli 2018

Article 6

Dans l'article 383 du même Code, les deux derniers alinéas sont abrogés.

4 juillet 2018

David CLARINVAL (MR)
Carina VAN CAUTER (Open Vld)
Valerie VAN PEEL (N-VA)
Els VAN HOOFF (CD&V)